

Prevajanje deležniških struktur v političnih besedilih

Maruša Intihar

Oddelek za prevajalstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
marusa.intihar@hotmail.com

Izvleček

Raba deležniških struktur je v francoščini zelo pogosta, saj se predvsem v dolgih sestavljenih povedih z njimi izognemo zaporedju odvisnikov. Pri prevajanju v slovenščino jih ne ohranjamo, temveč poiščemo druge skladenske ustreznice. Članek osvetli problem prevajanja francoskih deležij v političnih besedilih na primeru slovenskega prevoda preambule in 1. člena Pogodbe iz Nice.

1. Uvod

V članku se bomo osredotočili na prevajanje francoskih deležniških struktur, *participe présent* (sedanji deležnik) in *gérondif* (deležje), v slovenščino na podlagi Pogodbe iz Nice. Raba obeh deležniških struktur je v francoskem jeziku pogosta, medtem ko v slovenščini ti dve obliki najdemo le še v literarnih besedilih. Vsekakor v govorjenem jeziku že dolgo nista več aktualni. Kljub temu so se prevajalci pri prevajanju političnih besedil še do nedavnega posluževali dobesednega prevajanja teh oblik. Članek *Politična besedila kot tip besedila in postopki prevajanja stalnih formul* (Schlamberger Brezar 2005) je odločilno vplival na to, da je SVEZ (Služba vlade za evropske zadeve), ki je zadolžena za prevajanje pravnih aktov EU, popravila prevode, kjer so bile deležniške strukture prevedene z deležniki.

Namen članka je predstaviti, s kakšnimi skladenskimi oblikami se lahko prevaja deležniške formule. Najprej si bomo ogledali frekventnost deležnikov ter deležij v korpusih slovenskega jezika, nato pa bom primerjali vse francoske deležniške strukture s slovenskimi prevodnimi ustreznici, ki jih bomo razdelili v posamezne slovnične kategorije. Na koncu bomo dobljene rezultate še številčno obdelali.

2. Definicija političnih besedil

»Politična besedila so tista, ki se tičejo političnih dejanj. Mednje prištevamo /.../ akte in razne dokumente, povezane s političnimi odločitvami, kot so uredbe, odločbe, priporočila, deklaracije, resolucije, diplomatske note« (Schlamberger Brezar 2005: 123). Med politična besedila pa spadajo tudi pogodbe, ki jih sklenejo politični partnerji (parlamenti, ministrstva itd.). Evropska Unija temelji na načelu pravne države, kar pomeni, da celotno delovanje Evropske Unije izhaja iz pogodb, o katerih se demokratično dogovorijo vse države članice (Portal Evropske unije, http://europa.eu/index_sl.htm).

Ena od pomembnih pogodb Evropske Unije je zagotovo Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o EU, pogodbi o ustanovitvi Evropskih skupnosti in določene sorodne akte. »Cilj pogodbe iz Nice je bil reformirati institucionalno strukturo Evropske unije, da bi se lahko kosala z izzivi nove širitve. S to pogodbo so se zakonodajne in nadzorne pristojnosti Evropskega parlamenta povečale, glasovanje s kvalificirano večino v Evropskem Svetu pa se je razširilo na še več področij« (Evropski parlament,

<http://www.europarl.europa.eu/>). Pogodba je bila podpisana 26. februarja 2001 v Nici, v veljavnost pa je stopila 1. februarja 2003.

2.1. Zgradba političnih besedil

Vsako besedilo ima svojo (tipično) zgradbo. »Politični dokumenti, pa naj gre za izvorna ali prevedena besedila, imajo oblikovno značilno stalno zgradbo z uvodom (preambulo), glavnim delom, ki je sestoji iz poljubnega števila členov, in s sklepno formulo /.../« (Schlamberger Brezar 2005: 124).

2.2. Prevajanje političnih besedil

Pri prevajanju političnih besedil so prevajalci še vedno razpeti med dobesedno prevajanje in prevajanje po smislu (Schlamberger Brezar 2005: 125). Vsak jezik ima specifične strukture, zato je treba pri prevajanju paziti, da prevedeno besedilo dobi strukture ciljnega in ne izvirnega jezika.

Ravno v tem segmentu se odpira vprašanje, kako prevajati francoski *participe présent* (sedanji deležnik) in *gérondif* (deležje) v slovenščino.

3. Raba deležniških struktur v francoščini

V francoščini je raba neosebniških deležniških struktur (pri tem imamo v mislih *participe présent* in *gérondif*) precej pogosta, ne le v političnih in strokovnih besedilih, pač pa tudi v vsakdanjem jeziku. Sedanji deležnik, ki ga ne glede na skupino glagola prepoznamo po tipični končnici *-ant*, se ne ujema z odnosnico in ob sebi ohranja predmete, nikalnice in prislovna določila. Deležje tvorimo tako, da sedanjemu deležniku spredaj dodamo predlog *en*. Deležje ima vlogo prislovnega določila (Bescherelle – la grammaire pour tous 2006: 132).

Sedanji deležnik uporabljamo (Jereb 2004: 144):

- v deležniških polstavkih, kjer najpogosteje nadomešča oziralne odvisnike,
- v deležniških stavkih z lastnim osebkom.

Sedanji deležnik ne glede na glagolski čas izraža istodobnost z dejanjem nadrednega stavka. Glagolski način sedanjega deležnika je tvorni, v določenih primerih se lahko pojavi tudi v trpni (pasivni) obliki ali kot zaimek.

Deležje uporabljamo v deležniških polstavkih za izražanje časa (istodobnost dveh dejanj), načina, pogoja, dopustnosti in vzroka (Jereb 2004: 147).

Če sta deležje in deležnik na začetku povedi, mora biti osebek isti kot osebek glavnega glagola. Deležje ima iste aspektualne in časovne vrednosti kot sedanji deležnik (Grammaire méthodique 1994: 342). Razlika med njima ni vedno jasno začrtana: če je deležnik pred osebkom, dobi prislovne vrednosti, ki so podobne lastnostim deležja (predvsem čas in vzrok). Deležje tako prepoznamo le po predlogu *en* (Grammaire méthodique 1994: 342).

4. Prevajanje deležniških struktur v slovenščino

Do nedavne je bila uveljavljena praksa, da se deležniške oblike prevajajo s slovenskimi deležniškimi ustreznici, saj se s tem izognemo zaporedju prilastkovih odvisnikov. »Vzrok za to tiči v skrbi prevajalcev, da bo prevod čim bolj skladen z originalom, zato pogosto posežejo po direktnem prevodu takšnih struktur« (Schlamberger Brezar 2005: 125). Ščasoma pa so okorne deležniške strukture, ki v slovenskem jeziku niso pogosto rabljene, nadomestile druge strukture.

4.1 Obdelava korpusov

Še pred samo analizo besedila smo pogledali pogostnost deležnikov in deležij v korpusih FidaPLUS in Nova beseda. Za primer smo vzeli najpogostejši deležnik, ki se pojavlja v francoskih političnih besedilih, zlasti v preambulah: *considérant*. Njegove slovenske prevodne ustreznice bi bile *upoštevajoč*, *upoštevaje*, *ob upoštevanju*. Rezultati so bili sledeči:

- upoštevajoč (2346 zadetkov v FidiPLUS in 1370 zadetkov v Novi besedi),
  - upoštevaje (1901 zadetkov v FidiPLUS in 1435 zadetkov v Novi besedi),
  - ob upoštevanju (10910 zadetkov v FidiPLUS in 2313 zadetkov v Novi besedi).

Iz tega lahko sklenemo, da je raba deležniških struktur (*upoštevajoč* in *upoštevaje*) inferiorna rabi drugih struktur, v tem primeru predložne zveze *ob upoštevanju*. Želeli smo preveriti še druge prevodne ustreznice, kot npr. *glede na*, *v skladu z/s* ..., vendar gre za preveč splošne besedne zveze, ki se uporabljajo v vseh tipih besedil, zato rezultati ne bi bili relevantni.

5. Prevajanje deležniških struktur v preambuli in 1. členu Pogodbe iz Nice

Na podlagi francoskega besedila Pogodbe iz Nice (Traité de Nice) smo pogledali, kako so deležniške strukture prevedene v slovenski jezik. Pri vsaki kategoriji smo obdelali le nekaj primerov; izpuščali smo podvojene primere.

5.1 Deležniške strukture se prevajajo s prilastkovim odvisnikom

Traité de Nice *modifiant* le Traité sur l'Union européenne /.../

Pogodba iz Nice, *ki spreminja* pogodbo o evropski uniji /.../

/.../ le Parlement européen statue à la majorité des deux tiers des voix exprimées, *représentant* une majorité de ses membres.

/.../ Evropski parlament odloča z dvotretjinsko večino oddanih glasov, *ki predstavlja* večino njegovih članov.

Les décisions *ayant des implications* dans le domaine de la défense dont il est question au présent article /.../

Odločitve iz tega člena, *ki zadevajo* obrambo /.../

Ceux-ci peuvent alors soumettre au Conseil une initiative *visant* à obtenir l'autorisation /.../

Te države članice lahko nato predložijo Svetu pobudo, *ki je namenjena* pridobitvi pooblastila /.../

La Commission et les États membres *participent* à une coopération renforcée /.../

Komisija in države članice, *ki so udeležene* pri okrepljenem sodelovanju /.../

Les dépenses *résultant* de la mise en œuvre d'une coopération renforcée /.../

Odhodki, *ki nastanejo* pri izvajanju okrepljenega sodelovanja /.../

5.2 Deležniške strukture se prevajajo s predlogi ali predložnimi zvezami

/.../ *rappelant* l'importance historique de la fin de la division du continent européen, *souhaitant* compléter le processus /.../ /.../ so se *ob sklicevanju* na zgodovinski pomen konca razdeljenosti evropske celine, *z željo* dokončati proces /.../

/.../ le conseil, *statuant* à la majorité des quatre cinquièmes de ses membres /.../

/.../ Evropskega parlamenta *z* večino štirih petin svojih članov /.../

Ce *faisant*, le conseil tient compte des conséquences éventuelles /.../

Pri tem svet upošteva morebitne posledice /.../

/.../ de servir les intérêts de l'union dans son ensemble *en affirmant* son identité en tant que force cohérente /.../

/.../ podpori interesov unije kot celote *z uveljavljanjem* njene identitete kot koherentne sile /.../

/.../ le conseil, *statuant* conformément à l'article 23, paragraphe 2, deuxième et troisième alinéas /.../

/.../ svet *v skladu* z drugim in tretjim pododstavkom člena 23(2) /.../

/.../ à moins que le conseil, *statuant* à l'unanimité de tous ses membres après consultation du parlement européen, n'en décide autrement

/.../ razen če svet po posvetovanju z evropskim parlamentom *s* soglasjem vseh svojih članov ne odloči drugače.

5.3 Deležniške strukture se prevajajo z osebno glagolsko obliko

Le Conseil /.../ statuant à l'unanimité sur proposition d'un tiers des États membres ou de la Commission /.../

Svet /.../ lahko na predlog ene tretjine držav članic ali Komisije in po pridobitvi privolitve Evropskega parlamenta soglasno ugotovi /.../

/.../ la Cour statuant à la demande de l'État membre concerné et dans un délai d'un mois à compter de la date de la constatation du Conseil prévue par ledit article /.../

/.../ pri čemer Sodišče odloča na zahtevo zadevne države članice v enem mesecu od dneva ugotovitve Sveta, ki jo predvideva navedeni člen /.../

5.4 Deležniške strukture se prevajajo s pojasnjevalnim priredjem (velja le za deležja)

/.../ contribue à la définition des politiques en émettant des avis à l'intention du Conseil, à la demande de celui-ci ou de sa propre initiative.

/.../ prispeva k opredeljevanju politik s tem, da Svetu na njegovo zahtevo ali na lastno pobudo daje mnenja.

Le Conseil encourage la coopération par l'intermédiaire d'Eurojust en:

- permettant à Eurojust de contribuer à une bonne coordination entre les autorités nationales des États membres chargées des poursuites;
  - favorisant le concours d'Eurojust dans les enquêtes relatives aux affaires de criminalité transfrontière grave /.../
  - facilitant une coopération étroite d'Eurojust avec le Réseau judiciaire européen /.../

Svet spodbuja sodelovanje prek Eurojusta s tem, da:

- Eurojustu omogoča prispevati k ustrezni koordinaciji med organi kazenskega pregona držav članic;
- pospešuje podporo, ki jo zagotavlja Eurojust pri preiskovanju kaznivih dejanj v primerih hudih čezmejnih kaznivih dejanj /.../
  - olajšuje tesno sodelovanje med Eurojustom in Evropsko pravosodno mrežo /.../

6. Zaključek

Kot vsak tip besedil imajo tudi politična besedila tipično zgradbo in tipične formule. Deležniške strukture, značilne za francoski jezik, v slovenskem jeziku delujejo tuje in neaktualno. To našo predpostavko smo najprej potrdili z obdelavo podatkov v korpusih FidaPLUS in Nova beseda.

Kljub temu da prevajalec uporabi drugačno skladiščno obliko, s tem ohrani besedilno sporočilo, kar je za politična besedila izjemnega pomena.

V preambuli in 1. členu Pogodbe iz Nice je skupaj 44 primerov deležniških struktur, od tega v slovenskem prevodu

niti eden ni preveden z deležniško strukturo, pač pa se deležnikom najpogosteje izognemo z uporabo predložne zveze (14 primerov), z oziralnimi odvisniki (10 primerov) ali z osebno glagolsko obliko (8 primerov). Deležja so najpogosteje prevedena s pojasnjevalnim priredjem (5 primerov).

7. Literatura in viri

Arrivé, Michel, 2006: *Bescherelle – La grammaire pour tous*. Paris: Hatier.

Besedilni korpus na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU Nova beseda: http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html (Dostop 5. 12. 2009).

Evropski parlament: <http://www.europarl.europa.eu/> (Dostop 4. 12. 2009).

Jereb, Elza, 1995: *Francoska slovnica po naše*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Korpus slovenskega jezika FidaPLUS:

<http://www.fidaplus.net/>. (Dostop 5. 12. 2009).

Pogodba iz Nice:

http://www.svz.gov.si/fileadmin/svz.gov.si/pageuploads/Primarna_zakonodaja/Nica.pdf (Dostop 20. 11. 2009)

Riegel, Martin; Pellat, Jean-Christophe; Rioul, René, 1994: *Grammaire méthodique du français*. Pariz: PUF

Schlamberger Brezar, Mojca, 2005: Politična besedila kot tip besedil in postopki prevajanja stalnih formul. V: Kocijančič Pokor, Nike; Prunč, Erich; Riccardi, Alessandra (ur.): *Beyond Equivalence*. Graz: Institut für Translationswissenschaft Universität Graz. 121–135.

Traité de Nice:

http://eurlex.europa.eu/fr/treaties/dat/12001C/htm/C_2_001080FR.000101.html (Dostop 20. 11. 2009).

Uradni portal Evropske unije: http://europa.eu/index_sl.htm (Dostop: 3. 12. 2009).